

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas

STUDENTŲ MOKSLINĖS VEIKLOS TINKLO LXXVI KONFERENCIJA

Vilnius, 2024 m. gegužės 13–17 d.

PRANEŠIMŲ TEZĖS

Leidinį sudarė

VU MF Mokslo ir inovacijų skyriaus

inovacijų specialistas Kristijonas PUTEIKIS ir

administratorė Rima DAUNORAVIČIENĖ

VILNIAUS
UNIVERSITETO
LEIDYKLA

2024

Mokslo komitetas:

doc. dr. Valdemaras Jotautas
dr. Diana Bužinskienė
prof. dr. Violeta Kvedarienė
prof. dr. (HP) Saulius Vosylius
prof. habil. dr. (HP) Gintautas Brimas
Indrė Sakalauskaitė
Laura Lukavičiūtė
dr. Agnė Abraitienė
doc. dr. Jūratė Pečeliūnienė
prof. dr. Vaiva Hendrixson
doc. dr. Ieva Stundienė
prof. dr. Eglė Preikšaitienė
doc. dr. Birutė Zablockienė
prof. dr. Pranas Šerpytis
Artūras Mackevičius

dr. Žymantas Jagelavičius
doc. dr. Agnė Kirkliauskienė
prof. dr. Marius Miglinas
Žilvinas Chomanskis
doc. dr. Kristina Ryliškienė
prof. dr. Vilma Brukienė
doc. dr. Saulius Galgauskas
Andrius Žučenka
doc. dr. Birutė Brasiūnienė
doc. dr. Jaunius Kurtinaitis
prof. dr. Eugenijus Lesinskas
doc. dr. Goda Vaitkevičienė
prof. dr. Alvydas Navickas
doc. dr. Rima Viliūnienė
prof. dr. (HP) Edvardas Danila

prof. dr. Nomedą Rima Valevičienė
Teresė Palšytė
doc. dr. Vytautas Tutkus
doc. dr. Danutė Povilėnaitė
dr. Viktorija Andrejevaitė
prof. dr. Robertas Stasys Samalavičius
dr. Agnė Jakavonytė-Akstinienė
doc. dr. Jurgita Stasiūnienė
dr. Arnas Bakavičius
prof. dr. Gilvydas Verkauskas
prof. dr. Sigitą Lesinskienė
doc. dr. Marija Jakubauskienė
prof. dr. (HP) Janina Tutkuvienė

Organizacinis komitetas:

Kristina Marcinkevičiūtė
Viktorija Rakovskaitė
Austėja Grudytė
Justina Semenkovaite
Matas Žekonis
Rokas Žekonis
Milvydė Marija Tamutyte
Augustė Senulytė
Miglė Miglinaitė
Rokas Bartuška
Damian Luka Mialkowskyj
Karina Mickevičiūtė
Jovita Patricija Druta
Emilija Šauklytė

Austėja Račytė
Tadas Abartis
Mindaugas Smetaninas
Rafal Sinkevič
Gerda Šlažaitė
Kamilė Čeponytė
Einis Novičenko
Benas Matuzevičius
Gabriela Šimkonytė
Ieva Ruzgytė
Milda Mikalonytė
gyd. rez. Valentinas Kūgis
gyd. rez. Gabrielė Bielinytė
Vėjas Vytautas Jokubynas

Deivilė Kvaraciejūtė
Julija Pargaliauskaitė
Paulius Montvila
Rūta Bleifertaitė
Alicija Šavareikaitė
Julija Kondrotaitė
Gediminas Gumbis
Joana Leščevskaja
Gabrielė Bajoraitė
Augustinas Stasiūnas
Odeta Aliukonytė
Robertas Basijokas
Elvin Francišek Bogdzevič

ISSN 2783-7831 (skaitmeninis PDF)

© Tezių autoriai, 2024

© Vilniaus universitetas, 2024

NAUJOS PSICHOAKTYVIOS MEDŽIAGOS IR JŲ VARTOJIMO PREVENCIJA

Darbo autoriai. Patricija RODZ, II kursas; Gabija PUJANAUSKAITĖ, II kursas.

Darbo vadovas. doc. dr. Marija JAKUBAUSKIENĖ, VU MF Sveikatos mokslų institutas, Visuomenės sveikatos katedra

Darbo tikslas. Atlikti literatūros apžvalgą ir įvertinti naujų psichoaktyvių medžiagų (toliau – NPM) paplitimą, sukeliamą riziką ir prevencijos galimybes.

Darbo metodika. Lyginamuoju aspektu buvo apžvelgti tyrimai ir statistikos duomenys publikuoti 2012–2023 metais. Atlikta sisteminė literatūros analizė leido įvertinti NPM reguliavimą, testavimą ir poveikį sveikatai. Apžvelgti Lietuvos, Europos Sąjungos ir pasaulio tyrimai atkreipiant dėmesį į epidemiologiją ir poveikį sveikatos sistemoms. Kritiškai įvertintos esamos prevencijos priemonės ir išvadose pateikta daugiau retorinių pasiūlymų kaip stiprinti prevenciją.

Rezultatai. Tyrimai rodo, kad NPM užima vis didesnę pasaulinės narkotikų rinkos dalį. Dalis sintetinių medžiagų pakeičia tradicinius narkotikus, nes yra lengviau prieinamos. NPM sudėtinga reguliuoti dėl didėjančio asortimento bei dinamiškos rinkos, kurioje medžiagos išbūna trumpai ir yra pakeičiamos kitomis. NPM pasižymi itin stipriu poveikiu, todėl dažnai susiduriama su mirtiniais perdozavimais ar sunkiomis priklausomybėmis. Šiuo metu, norint joms užkirsti kelią, steigiamos prevencijos programos, šviečiančios visuomenę ir jau vartojančius žmones bei įvairiais būdais mažinančios vartojimo pasekmes.

Išvados. NPM yra opi XXI amžiaus visuomenės sveikatos problema, reikalaujanti neatidėliotinių veiksmų. Šios medžiagos pasižymi stipresniu nei tradiciniai narkotikai poveikiu, nežinoma sudėtimi. Kiekvienais metais vis didėja NPM paplitimas pasaulyje ir jų įvairovė rinkoje – tai lemia greito ir kokybiško testavimo nebuvimą. NPM yra sunkiai kontroliuojamos tarptautiniu mastu, nes neatitinka narkotinių medžiagų konvencijų kriterijus ir gali būti lengvai pasiekiamos internetu – parduodamos įvairiais pavidalais ir žymimos kaip neskirtos žmonių vartojimui. Gydymas remiasi simptomatika, vis dažniau susiduriama su perdozavimo atvejais ar intensyviomis priklausomybėmis. Todėl svarbu apmokyti ir teikti naujausią informaciją sveikatos priežiūros specialistams. Vartojimo mažinimui kuriamos prevencinės programos – žalos mažinimo, visuomenės švietimo – ir stebėsenos centrai, kurie teikia informaciją apie NPM kitimo ir paplitimo tendencijas. Prevencinės programos atlieka sveikatos stiprinimo funkciją bendrajai populiacijai ir suteikia pagalbą vartojantiems asmenims.

Siekiant sumažinti NPM gamybą, reikėtų griežtinti sudedamųjų dalių pasiekiamumą, skatinti dažnesnį esamos situacijos įvertinimą, didinant Narkotinių medžiagų

komisijos posėdžių skaičių. Taip pat reikėtų gerinti testavimą, teikiant naujausią įrangą laboratorijoms ir medicinos įstaigoms. Svarbu lengvinti gydymo prieinamumą žmonėms, priklausomiems nuo NPM, ir kurti prevencines programas, kuriose būtų teikiama kompleksinė pagalba, nes NPM vartotojai linkę vartoti skirtingas psichoaktyvias medžiagas ir dažniausiai jau yra priklausomi nuo tradicinių narkotikų.

Raktažodžiai. Naujos psichoaktyvios medžiagos; prevencija; rizika; paplitimas; literatūros apžvalga.